

Posudek oponenta habilitační práce

Masarykova univerzita	
Fakulta	Přírodovědecká
Obor řízení	Zoologie
Uchazeč	RNDr. Eubomír Vidlička, CSc.
Pracoviště uchazeče	Ústav zoologie SAV, Bratislava
Habilitační práce (název)	<i>Vybrané aspekty z etologie a taxonomie švábů (Blattaria)</i>
Oponent	doc. RNDr. Eubomír Kováč, CSc.
Pracoviště oponenta	Přírodovědecká fakulta, Univerzita Pavla Jozefa Šafárika, Košice

Text posudku

Habilitační práce je súborem 17 vedeckých publikácií, z ktorých 12 bolo publikovaných v medzinárodných, impaktovaných časopisoch, a ďalej dvoch vedeckých monografií, ktoré majú priamy vzťah k riešenej problematike. Svedčí to o vysokej vedeckej kvalite predkladanej práce.

Publikácie autora sú zahrnuté do štyroch tematických celkov, ku každému z nich je podrobný slovný komentár a na konci uvedený zoznam publikácií autora, ktoré sa danej témy týkajú. Na konci úvodnej časti je uvedená použitá literatúra zahrňujúca všetky citované zdroje. Tematický celok „Etológia švábů“ sumarizuje doterajšie poznatky o správaní švábů počas kopulácie. Vychádzajú z nepočetných publikácií k tejto téme, vrátane prác autora habilitačnej práce. Jednotlivé fázy kopulácie švábů sú dokumentované veľmi výstižnými obrázkami. Vo všeobecnom úvode celku „Rozšírenie a taxonómia švábů v Európe a na Slovensku“ autor zdôrazňuje, že taxonómia európskych zástupcov švábů ešte nie je uspokojivo vyriešená. Ďalej je podrobne rozobratá problematika rozšírenia, biológie a taxonómie dvoch významných rodov *Ectobius* a *Phyllodromica*, pričom druhého rodu ide o podrobnú analýzu taxonómie skupín druhov „*maculata*“ a „*megerlei*“. V tematickom celku „Šváby juhovýchodnej Ázie a Južnej Ameriky“ sa podrobne venuje histórii objavovania, taxonómii a rozšíreniu rodov *Caeparia*, *Chorisoserra*, *Spelaeoblatta* a *Macrophyllodromia*. Práce autora mimo iného zahŕňajú aj revíziu rodu *Macrophyllodromia* z neotropickej (12 druhov) a opisy šiestich nových druhov švábů z juhovýchodnej Ázie a južnej Ameriky. Celok „Fosílné šváby“ zahŕňa problematiku fosílnych nálezov tejto skupiny hmyzu v staro-paleogénnych čiernouhoľných slojoch v oblasti rieky Amur v Rusku, v eocénnych sedimentoch rieky Green River v USA (Colorado), v eocénnych čiernouhoľných vrstvách na lokalite Flathead River v USA (Montana) a v miocénnom jantári v mexickom Chiapase. Nepochybne veľmi unikátny je príspevok o detailnej analýze koprolitov nedospelého švába uchovaného v jantári z Libanonu pochádzajúceho zo spodnej kriedy a z nej vyplývajúcej hypotézy o šváboch ako dominantných koprofágov trusu dinosaurov.

Za časťou s tematickými celkami nasledujú jednotlivé vedecké publikácie v kompletnej podobe. Výnimkou sú monografie Vidlička (2001) a Kočárek et al. (2005), u ktorých sú prezentované iba úvodné, dokladové strany z dôvodu ich väčšieho stranového rozsahu.

V práci som natrafil na tieto nepočetné a menšie formálne nedostatky:

- 1) obrázok 15 (str. 18) znázorňujúci rozšírenie švábov skupiny druhov *maculata* rodu *Phyllodromica* je príliš malý a preto je jeho legenda nečitateľná,
- 2) autor používa na viacerých miestach výraz „endemitný druh“ (napr. v abstrakte na str. 4), správny slovenský ekvivalent je „endemický druh“,
- 3) termíny „švábológ“ pri etológii švábov na str. 9, a „švábologická literatúra“ na str. 14 sú slangové výrazy a v odbornej literatúre by sa nemali používať,
- 4) citácia Kozánek et al. (1992) na str. 12 je nesprávna, správne má byť Kozánek et al. (1990).

Dr. Ľ. Vidlička patrí nepochybne medzi svetových odborníkov na šváby. Identifikácia na úrovni druhov a taxonomická analýza sú, ako aj v prípade iných skupín hmyzu, odborne a časovo veľmi náročné. Švábmami sa vo svete zaoberá iba veľmi obmedzený počet zoológov. Z pohľadu scientimetrie je to nevďačná téma výskumu, odborník tak v priebehu svojej kariéry získa obvykle menej ohlasov na svoje práce. Čo je však v prípade habilitanta podstatné, pravidelne publikuje svoje výsledky v zahraničných impaktovaných časopisoch, kde prechádzajú kvalitným recenzentským konaním. Predložená habilitačná práca je teda jednoznačným dôkazom vysokých vedeckých kvalít habilitanta.

Dotazy oponenta k obhajobe habilitační práce

- 1) Šváb *Ectobius vittiventris* je príkladom teplomilného druhu, ktorý osídlil Bratislavu v posledných dvoch rokoch a stal sa tu synantropným živočíchom. Môže byť tento druh potenciálne epidemiologicky významný?
- 2) Je možné očakávať v blízkej budúcnosti penetráciu ďalších teplomilných druhov švábov do strednej Európy v dôsledku klimatických zmien?
- 3) Existujú niektoré druhy švábov, ktoré je možné považovať za ekosystémových inžinierov, teda že daným ekosystémom ovplyvňujú podstatnou mierou?

Záver

Habilitační práce RNDr. Ľubomíra Vidličky, CSc. „Vybrané aspekty z etológie a taxonómie švábov (Blattaria)“ **splňuje** požiadavky standardne kladené na habilitační práce v oboru Zoologie.

V Košiciach dňa 9. 11. 2016